

סימן יט

טלפון מארה"ב לארץ ישראל בשבת

שאלה

יהודי הגר בארה"ב סיכם עם אחיו החי בארץ להודיע לו הודעה משפחתית מסויימת ע"י צלצול של מספר צלצולים ידוע. האם מותר לחייג בארה"ב בערב שבת כשבארץ כבר נכנסה השבת?

תשובה

האיסור הוא של השמעת קול, ואולי גם של בונה, לדעת החזו"א שסגירת מעגל חשמלי יש בה משום איסור בונה. והשאלה היא אם אנו מתייחסים לפי מיקומו של הגברא, ואצלו עדיין חול, או לפי המקום בו נעשית המלאכה, ובו כבר נכנסה השבת?

ונראה לענ"ד שבשבת אזלינן בתר גברא ולא בתר חפצא. (ועי' מה שכתבנו להלן סי' פ"ד).

מיהו יש לדון מצד שביתת כלים. אמנם ההלכה כב"ה שאיננו חוששים לשביתת כלים, מיהו בדבר המשמיע קול, אנו חוששים לדעת ב"ש. ולב"ש איסור שביתת כלים הוא איסור חפצא. ולדעתם אסור להפעיל כלי המשמיע קול בא"י ע"י יהודי מארה"ב, דאזלינן בתר חפצא. וא"כ לרבה במס' שבת (י"ח ע"א) שאוסר לתת חטין לריחיים של מים מבעוד יום, אע"פ שהן טוחנות מאליהן בשבת, משום השמעת קול, משמע שכשיש קול גם ב"ה מודים לב"ש שיש איסור שביתת כלים, א"כ הוא איסור חפצא ואסור לצלצל בטלפון בשבת. ובשו"ע סי' רנ"ב כתב הרמ"א שיש אוסרין, כרבה.

מיהו עיין בתוס' (שבת י"ח ע"א ד"ה ולימא), שרבה גם ב"ש לא חוששין לשביתת כלים אלא רק גזרין שמא יבואו לעשות בידים. ואפילו אם נאמר שסברת ב"ש היא משום שביתת כלים ב"ה גזרו בהשמעת קול לא משום שביתת כלים,

אלא משום גזרה, שיבואו לומר שהוא עושה מלאכה בידים, או שיבואו לעשות מלאכה בידים. והוא איסור גברא. (וכן מצינו לענין שביתת בהמתו שבאיסור דרבנן לא גזרו. משמע שבמקום שהאיסור הוא על חפץ מסוים ולא על האדם, הדבר אסור רק במלאכה דאורייתא. וי"ל עוד, איסורי דרבנן, לדעת הנהניבות [סי' רל"ד] - הם כולם איסורי גברא ולא איסורי חפצא. ואיסור זה הוא דרבנן. מיהו הנהניבות הזה מוקשה מכמה סוגיות בש"ס. עי' מה שכתבנו להלן סי' נ"ד).

ואפשר לומר שלא גזרו בדבר המשמיע קול אלא בריחיים וכד' שהמלאכה בהם אסורה מהתורה, והשמעת קול היא של מלאכה דאורייתא. וכן משמע מהדין בפוסקים (עי' ב"י סו"ס של"ח) בענין השעון המצלצל מאליו בשבת, שלא התירו אלא משום שכולם יודעים שהוא מצלצל מאליו, ומשמע שהערכת שעון עומד כדי שילך הוא איסור דאורייתא. (עיין פרי מגדים סי' ש"ח א"א ס"ק ע"ח). משמע שבאיסור דרבנן לא גזרו משום השמעת קול.

וא"כ בנ"ד שהשמעת קול בטלפון לרוב הפוסקים (חוץ מהחזו"א) היא איסור דרבנן בלבד, לא גזרו בה על השמעת קול.

אמנם יש לומר להיפך, שיש הסוברים שהערכת שעון פועל בשבת כדי שילך, אסורה מדרבנן בלבד, ובכ"ז לא התירו בגלל זה, אלא בגלל שכולם יודעים שהוא מצלצל מאליו, מוכח שגם באיסור דרבנן גזרו משום השמעת קול.

וכן מוכח מהמג"א שם בס"ק כ' שהוכיח שטחינה בריחיים של מים אינה אסורה אלא מדרבנן. ובכ"ז לרבה אסור משום השמעת קול. משמע שגם באיסור דרבנן גזרו משום השמעת קול. וכן כתב הפרמ"ג בסי' רנ"ב בא"א ס"ק כ' שגם באיסור דרבנן איכא חשדא כמבואר בסי' רמ"ג-רמ"ד (וצ"ע שהפרמ"ג סותר למש"כ הוא עצמו בסו"ס ש"ח שהובא לעיל וצ"ע).

הוא מחלל שבת, שהרי הוא רואה שאינו מרים את השפופרת בשבת. א"כ אין כאן חשד כלל. וא"כ אפילו אם נאמר שחיוג טלפוני אסור בשבת מהתורה, בנ"ד אין כל חשד ולכן נראה שמותר לחייג מארה"ב לישראל בערב שבת, למרות שבישראל כבר נכנסה השבת. ובפרט שהרמ"א מביא שתי דיעות, וכתב שבמקום פסידא יש להקל, לכן נראה שמותר לחייג בערב שבת מארה"ב לישראל.

ויתכן לומר שהחשד שמא הוא מחלל שבת קיים רק כאשר הוא נמצא באותו מקום בו הוא עושה את המעשה. כגון מי שהריחיים שלו טוחנות מאליהן בשבת ויש קול, החשד הוא שהוא הפעילם בשבת, לכן הדבר אסור. אך מי שמטלפן מארה"ב לישראל, הרי הרואה אותו בארה"ב מטלפן ביום ששי לא חושד בו כלל שעובר עבירה. והשומע את צלצול הטלפון בישראל בשבת לא חושד במקבל השיחה שמא

סימן כ

מכשיר למניעת הרטבה בשבת

ב. בין גדרי שבת לנזיקין

איתא בירושלמי (הובאו דבריו בתוס' ב"ק ד' ע"א ד"ה כיון) שישן אינו חייב אלא כאשר השכיב עצמו אצל הכלים. וה"ה בנ"ד כשהלך לישון וידע מקיומו של המכשיר הר"ז פושע. אולם יש לחלק בין נזיקין לשבת. בנזיקין חייב בין ער בין ישן בין אונס בין במזיד. ואילו בשבת מסתבר שישן שעשה מלאכה פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וישן הוי כמתעסק בעלמא. ואע"פ שבשעה שהלך לישון ידע שהוא עלול להפעיל את המכשיר בשנתו, ואדעתא דהכי משתמש בו. מיהו בשעה שהמכשיר פועל הוא ישן שנת ישנים והוא מתעסק גמור. והנה גרם נזיקין אסור מן התורה ואילו בשבת מותר, וכן בנזיקין מוזהר גם על נזקי בהמתו משא"כ בשבת מוזהר על שביתת בהמתו אך לא משום שהוא עושה את המלאכה אלא משום שהתורה ציונה את מנוחתה עליו. (ועוד בנזיקין חייב על הפשיעה, ובשבת על המעשה, וצ"ע בדין תחילתו בפשיעה וסופו באונס).

ג. אנוס ומתעסק

והנה מצינו מחלוקת בין רעק"א (שר"ת סי' ח') והנתיבות (מקור חיים סי' תל"א) אי מתעסק הוא

ראשי פרקים

שאלה

- א. המכשיר ודרך עבודתו
  - ב. בין גדרי שבת לנזיקין
  - ג. אנוס ומתעסק
  - ד. בונה ומשמיע קול
  - ה. חולה
- מסקנה

שאלה

האם מותר להשתמש במכשיר למניעת הרטבה בשבת?

א. המכשיר ודרך עבודתו

זו צורת המכשיר: הוא מורכב משתי רשתות שאין ביניהן חיבור וע"כ לא עובר בהן זרם חשמל. כשנכנסת רטיבות בין הרשתות הן מתחברות למעגל זרם המפעיל פעמון ומעורר את הישן. החולה צריך לישון ערב עם מכשיר זה, כדי שיגמל מהרטבה ולא להפסיק אפילו לילה אחד, עד שיגמל.